Број 67 У Новом Саду, у среду 25 марта (7. априла) 1909. Година XLIV.

«Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот од сваке врсте ових ситних слова,

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново!

LV.

Турски сабор пристао је јуче на анексију Босне и Херцеговине, под познатом погодбом.

136 посланика били су за, 46 против, 18 посланика нису смели да кажу да, а нису хтели да кажу не. Нису гласали.

Велики везир говорио је, како турска влада жали, што мора да препоручи такав предлог. Турска губи две покрајине, али ако не пристане, биће великих унутарњих и спољних немира. Зло је поћи, ал горе не поћи.

Арнаути из скопљанског вилајета тражили су, да сабор не пристане на анексију. Многи су посланици хтели, да се о тој ствари и други дан говори, но влада је тражила, да се још истог дана гласа и победила је.

Седница је била тајна, па је врло мало избило на јавност. Влада је обнародовала свој предлог. Али се отприлике зна, шта је говорила и опозиција. Износила је без сумње оно, што је писала у турским новинама. А у новинама је писала, да по уговору плаћа Аустроугарска Турској за Босну и Херцеговину 54 милијона круна. Али како су писале турске новине: И ако ће Турска држава добити само 54 милијона круна, Аустроугарска најбоље зна, да то није све, јер је већ послала у Турску велике своте новаца, о којима не пише у уговору.

У листу „Ел Ислам“ писао је један турски посланик ово: Новац који добијамо за Босну и Херцеговину — проклет је. По закону (корану) земље се не купују за новац, него се добијају ил губе — на сабљи. Та продаја није с благословом, јер народ оних земаља, није пристао на то.

Тако неки Турци. А шта да кажемо ми. Да ли ће по нас бити благословен куп двеју земаља, на који није пристао онај народ?

* * *

Из Београда јављају о неком спору, између војеног министра Живковића и Бранислава Нушића, који је био председник одбора за народну одбрану. На председништво одбора стигли су били силни новци из Србије и Русије, па је сад спор: Шта да буде с тим новцем? — Има га како кажу још 800 хиљада динара. — Но како са друге стране јављају из Београда, није толико реч о томе, шта да буде с тим новцем. Више је реч о томе: Колико га још има. Војени министар Живковић извући ће свакојако краћи крај. Нека се распита код позоришних управа у Београду и Новом Саду, па ће се уверити, да је сваки извукао краћи кра, ко је год расправљао са Браниславом Нушићем — о рачунима.

* * *

На загребачком суду председник се све једнако распитује о „појавама“ Ако су се у селу потукли Срби и Хрвати, то су појаве које показују неку велико српску пропаганду. А где има појава ту има и потстрекача. Па онда су и то појаве, ако Срби и Хрвати нису сложни у селу.

Боже мој! Та претседник је читао зацело коју књигу и од пре рођења Христа. Па је могао наћи, да је од увек било туче и било странака. То су „појаве“ које су увек биле и које ће увек бити. — „Туку се момци у селу због девојака“, рече му згодно оптужени Моја Хрвећанин. Шта сам ја ту крив.

Но за чудо, да су претседнику суда упале у очи онако обичне „појаве“, а нису му упале у очи „ретке појаве“. На пр.: Од времена бана Раух и анексије постаје одједаред велеиздаја оно, што је Србину вековима било слободно и што му је чак законом зајемчено. — То је већ занимљивија — појава. То није појава која се увек и свуда могла видети, то је појава о којој вреди говорити. И напослетку то је појава, о којој се може рећи: — незаконита појава.

Писмо из Загреба.

23 марта.

Од времена на време може човек да нађе у Рауховим листовима неке шаљиве изјаве и чланке, како народ у Хрватској и Славонији почиње да се „трезни“. Почиње мирније да мисли о бану Рауху. И да му се приближује увиђајући сву корисност његовог програма и рада.

Ових је дана забележена у тим листовима једна таква „појава“:

— Дошла је депутација свију бирташа из Хрватске и Славоније и поклонила се бану Рауху. Исповедила му своје уверење, да потпуно схваћа велики његов рад на користи земље и њиховог сталежа. И изразила му своје потпуно поверење.

Бележећи овакве „радосне појаве из народа“, Раухови су листови дошли на мисао, да се не ограниче само на оваке поклонствене депутације, него да створе једну велику рауховску странку, која ће у свакој прилици изражавати бану Рауху своје поверење и одобравати његов рад А не само онда, кад се ради о „сталешким интересима“.

Хоће дакле странку.

Једна половина те нове странке, по рачунима рауховских листова, већ је готова. Странка већ имаде своје име (зове се „уставна странка“) и свој програм. А што се тиче друге половине, — присталица странке, њих ће време донети, кад се народ још мало већма „отрезни“.

— Само је почетак тежак, — цвили по рђаву гласу далеко чувена Раухова „Уставност“.

У програму те странке с именом а без присталица предвиђено је све Чак и оно, што друге странке с присталицама нису предвидиле. Тамо се каже: — Странци треба присталица. Као темељ програма уставне странке сматраће се досадашњи рад бана Рауха, нарочито његово прогањање Срба и српских обележја. Он ће се у томе правцу још надопунити приликом главне страначке скупштине. — Странка ће имати свој средишњи клуб у Загребу. По већим местима у земљи створиће се извршни одбори, а по свима местима месне страначке организације — Покаткад ће се народу и програм странке разјашњавати. А на трошак земље издаваће се књижице и брошире, у којима ће се на трошак земље грдити опозиција, хвалити бан Раух и износити измишљене ствари о „великосрпским појавама“.

— „На тај би се начин отворило народу очи, и он би се лако могао одлучити на коју ће страну“.

То је у суштини програм велике рауховске странке, која има име, а нема присталица.

Да је тај програм још једанпут толико неозбиљан и недотупаван из њега би се ипак могло прочитати: да бану Рауху горе испод ноката. Он осећа, да се приближује време обрачунавања и тражи људе, који ће накнадно да одобре све оне протузаконитости, које је он учинио за време своје владавине.

А много је тога било.

Није било лако задовољити франковце и прибавити им оне силне „личне погодности и угодности“, рад којих је стекао њихово отворено признање. Није било лако задовољити оне силне католичке свештенике и њихове прохтеве за поправљањем жупних дворова и т. д. из неодобреног земаљског прорачуна, рад чега су му се и они јавно захвалили.

Много су тражили они, који играју главне и споредне улоге у такозваним великосрпским појавама. И требало је издати многу наредбу, којом се изигравају закони, примљени у сабору у старијим и новијим временима.

Дошло је време обрачунавања.

Било је доста протузаконитости, доста је и сувише је било тога комедијашења са програмима бана Рауха, и издавањем брошира, памфлета и оптужница на трошак земље. Време је, да после толиких протузаконитости једног насилничког режима дође једанпут доба поштивања закона и уставних начела. Да се сазове сабор ил распишу нови избори. А тад ће бити прилике, да се огледамо и поразговарамо са овом новом странком без присталица и са њезиним вођом баном Раухом.

ц

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

У тајној седници турског сабора од понедељника расправљало се о споразуму Турске и Аустроугарске гледе анексије Босне и Херцеговине. Тајну седницу тражило је 45 посланика а желела је и сама влада. Споразумни протокол примљен је са 135 против 46 гласова; 18 посланика предало је празне цедуље. Подробнијег извештаја о тој тајној седници нема, но и они, који су стигли тврде несумњиво, да је та седница била врло значајна и бурна, и да је долазило, до врло бурних призора. Врло многи говорници, нарочито српски и арнаутски говорили су против признања анексије. Нарочито се истакао својим дугим, исцрпним говором Србин, приштински посланик др. Стојановић. Скопљански арнаутски клуб послао је био турском сабору брзојав, у којем га је молио, да не усвоји тај споразум између Аустроугареке и Турске гледе анексије Босне и Херцеговине. И арнаутски и грчки говорници одлучно су били против признања анексије. Многи говорници и посланици тражили су да се расправа о том одгоди за други дан, но влада је непрестано тражила, да се ствар још истог дана реши. Велики везир није умео да побије говоре и наводе многих говорника. Признао је и сам како је жалост да се Турска мора одрећи тих земаља, но указао је на то, како су силе признале анексију. Нарочито је истицао, да ако турски сабор одбије тај протокол споразума, то ће довести до великих и спољних и унутарњих заплета. Овај и овакав уговор великог везира, побудио је многе да одустану од својих већ пријављених говора, и тако је дошло до гласања, о чијем исходу већ рекосмо. У младотурским па и самим блиским круговима турске владе истичу, да је изазвао врло неповољан утисак поступак владе, што је силом тражила, да се још у истој седници то замашно питање реши.

Краљ Петар у Петрограду.

Бечки и пештански листови доносе из околине краља Петра са великим задовољством вест, како је руски посланик Сергејев поводом своје одомадашње аулијенције код краља Петра, овоме саопштио, да руски цар жели да прими посету краља Петра. У дворским српским круговима виде у томе жељу руског цара да народу Србије, даде задовољштине. Држи се да ће се краљ Петар крајем априла кренути за Петроград. Још се вели, како је

руска жеља да данашња влада Србије дотле остане на управи земље.

Извоз српски преко солуна

Из Солуна јављају, да бивши српски министар пољопривреде Главинић а с њиме и секретар српског министарства трговине раде на томе, да Србија добије што веће повластице за свој извоз преко Солуна. Наиме, да добије попуст у цени за своју робу на ориенталним железницама, за тим да за исту сагради разне сходне магазине, а тако исто и још неке повластице од Турске владе. Држи се да ће Србија то и постићи.

Превоз динамита за Србију.

Цариградски листови јављају, да је Турска влада поново дозволила да се кроз турско земљиште провезу пет тона динамита за Србију.

Русија у корист Црне Горе.

Бечке полузваничне вести истичу, да је Русија прошле суботе предала владама свију сила потписница берлиноког уговора своју ноту. У њој се тражи одобрење да се брише 29. §. берлинског уговора, који сужава права Црне Горе.

Невино проглашени и отпуштени

Војени суд у Петроварадину данас је као невине прогласио и одмах отпустио Ђоку Славковића трговца из Земуна и Бранка Вуковића, трговачког агента такође из Земуна. — Иста су двојица била од бездушних људи осумњичени пре 14 дана као српски шпијуни и дотерани су стражарно пред војени суд у Петроварадин. Војени суд је озбиљно ову ствар проучио и видео да су ово људи невини и мирни, те их је данас својим кућама као невине послао. А кад ће ред доћи на оне раднике у Загребу?

Покрет мусломана против покатоличавања.

О томе покрету већ смо јавили у „Застави“, но сад доносимо резолуцију од речи до речи.

У суботу 27. марта 1909. у подне извео је Мехмед Нукић, радник у Сарајеву из исусовачке цркве у Сарајеву малодобну и сулуду муслиманку девојчицу Пембу слушкињу, родом из Грбчанице, коју је католичко свештенство на до сад неразјашњени начин примамило у цркву са намером, да је преведе у католичку веру. Ми мусломани без разлике политичких начела, до крајности огорчени већ досадањим оваковим агресивним поступцима католичког свештенства против муслимана у овим земљама, где су муслиманска малодобна и слабоумна деца падала жртвом незаситног фанатизма католичког свештенства под водством једн г царског тајног саветника дра Штадлера, — најодрешитије протестирамо на срамоту културног двадесетог столећа. Ми Муслимани услед оваковних нечовјечних насртаја на наше светиње са страхом гледамо у будућност своју, каквој ћемо судбини предати своје мило потомство — захтевамо стога од цивилизоване Аустро Угарске, да нам пружи довољне гаранције, позивајући се на царске речи Његова Величанства Молимо уједно и нашу јавност у име двадесетог столећа, де ову нечовечност довољно жигоше.

Канал Дубравица—Солун.

Краљевској српској влади поднета је понуда једне њујоршке финансијско техничке компаније за грађење канала, који би спојио Дунав са Солунским заливом, регулисаним и просеченим речним коритима Мораве и Вардара Прорачун је да би тај технички посао коштао око 320 милијона франака. Њујоршка компанија, која се већ годину дана занима овим пројектом, нуди српској и турској влади под истим условима учешће у овом акционарском предузећу, за који је, веле, капитал већ обезбеђен. Ако би се овај гранди зан пројект остварио, уз нову јадранску железницу, која се сматра као обезбеђена, балканско полуострво било би отворено великом међународном промету, у коме би нарочито Србија, по своме положају добила најзначајнију улогу

Толстојева супруга

Ових дана је стигла у Москву Толстој ва жена Софија, која путује у Петроград с том намером, да је цар прими у аудијенцију (преслушање.) Том приликом ће умолити Толстојевица цара да спречи гоњења синова и присталица њеног мужа, као и то да се изагнани пријатељ Толстојев Чертков реши изгнања, пошто то јако дира и узнемирује старог Толстоја у његовој опасној болести. Узрок болести његове је погрешна циркулација крви и јака озледа на нози, услед чега се Толстој дуже времена морао бавити у кревету. Пријатељи Толстојеви љубопитљиво очекују успех аудијенције његове жене, пошто царица врло поштује Толстојеву и она ће по свој прилици помагати, да се ов преслушање са успехом сврши.

Похарана пошта.

Јављају из Мармарошсигета да је тамошњи поштански уред који се налази у варошкој четврти сигетској камари у суботу у вече похаран. Крадљивци су помоћу донешених кључева отворили гвоздена врата, обили писаћи сто, и из фијоке извадили кључ од гвоздене касе и тако дошли до новца. Но на несрећу њихову нису нашли много новца у каси, пошто је тих дана новчани промет на поменутој пошти био врло слаб. Иначе је промет на сигетканској пошти врло развијен, те је овај уред често изврнут похарама, тако да је градско веће у Мармарошсигету умолило унутарње министарство да се за градске тамошње поште, пошаљу жандарми за чување поштанских каса.

Породична драма.

Јављају из Коложвара да се тамо јуче изјутра одиграла крвава породична драма. Хаврилак Лајош кувар био је у једној коложварској гостионици у служби и на тај начин је себи, својој жени и деци зарађивао хлеб и живели су задовољно. Но пре кратког времена је Хаврилак изневерио своју жену и често одлазио од куће. Тако је било и прексиноћ Са тога тумарања дође изјутра око пет сати кући, умије се и одмах оде да врши службу. Но заборавио је код куће кецељу те му тако једна кћи донесе у гостиону где је кувао. Кад је дете дошло пошаље га Хаврилак на нијацу по матер да дође кући а он такође оде до куће. Кад је стигао у кућу зграби револвер са зида и рани њиме три своја детета а за тим се сам убије. Како он, тако и деца су му сви, осим једног помрли. Кад му је жена дошла кући имала је шта и видети. Муж и деца мртви а једно дете само што не издане Мисли се да је Хаврилак извршио то дело у тренутном лудилу.

Време.

Према телеграфском извештају од 24. марта може се очекивати суво и топлије време.

Брзојави „Застави“.

Стигли 24. марта.

Парница због велеиздаје.

Загреб Чланак „Будапешти Наплo“-а, у којем се по исказима сведока доводи у везу од стране истражног судије Кошутића ова „велеиздаја“ у Хрватској са мађарском независном странком, проузрокује велику расправу у судници и настаје жесток сукоб у судници између сената и оптуженика. Сенат казни оптуженике да не могу присуствовати у пет седница. Кад су оптуженици изишли из суднице, преслушава се Ервађанин. После тога устаје др. Рокнић, те неборовим доказима доказује законитост Српства, српске заставе и ћирилице, а др. Миливој Миладиновић и др. Ђорђе Красојевић доказују невиност оптуженика и закониту привилегију српског народа Преслушани су Душан Ервађанин и Ерак Васић.

Аудијенција.

Беч Краљ је данас пре подне примио министра Зичија у аудијенцију, који је опуномоћен од министра председника поднети извештај о политичком стању.

Ленђел—Полоњи.

Будимпешта. Ленђел је поднео курији молбу да му у расправи са Полоњијем одреди другу пороту а не будимпештанску.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Трговина.

Будимпешта, 6 априла 1909 год
(Брзојавни извештај).

Готова роба.

Раж прве каквоће 19 к. 80 п. до 20 к. 20 п.
Раж средње каквоће 19 к. 70 п д 19 к 80 п.
Јечам за храну 17 к. 90 п. до 17 к 90 пот.
Јечам за кување пива — к. — п. до к — п. —
Зоб прве каквоће 17 к. 90 п. до 18 к. 20 п.
Зоб средње каквоће 17 к. 60 п. до 17 к. 80 п.
Кукуруз домаћи 14 к. 90 п. до 15 к. 20 п.

ТРЕБАМ ОДМА
млађег
БЕРБЕРСКОГ ПОМОЋНИКА.
Плата према способности.
Милан Шербан
97 1 3 Чврвић (Срем).

НА ПРОДАЈУ
17 хвати мувари
и 3 хваша зобне сламе.
По умереној цени продаје
Пера Шиљковић
98 1—3 Сурчин, Срем.

КУЋА
у Голубијево улици продаје се врло јефтино.
Ближа извешћа код
Браће Шварц
Нови Сад Рибља пијаца бр. 12.
Ту се може добити скоро нов апарат за точење пива по јефтину цену. 186 6—6

Чудо од буквара.
„Поздрављa вас, господине, ратар **Стеван Бељански** из **Стапара**, са салаш и јављам вам, да мој деран из оног другог буквара није могао да научи да чита, а из вашега за **три дана** научио је прву лексију, а сад ево за шест недеља дана већ је скоро ишчитао буквар до краја“. —
Ко ми пошаље поштанском упутницом **55 потура**, добија **Чудо од буквара** са плаћеном поштарином.
Ульма (Ulma, Temes m.)
Љубомир Јовановић
16 0 2 учитељ и управитељ.

ЗА МОЈУ
шпецерајску и творжарску
трговину
требам добро старије дете за
ШЕГРТА.
Јосим Живановић
870 2 3 Карловци (Срем).

ПРИСПЕЛА ЈЕ и већ на све стране разашиљем нашу на далеко чувену од повесма руком пређену пређу за ткање. Пређа је **ванредно лепа и јака**. — Раша стаје 32—33 34 и 36 новчића. Што дебља тим скупља.
ПАМУК за ткање само најфинији држим. Цене су најумеренije Послуга савесна и тачна. Неповољно без речи узимам натраг, а новац враћам.
Цењене поруџбине моли
Никола Поповић,
22 15—25 Ада.

ДВОГОДИШЊИ
КАЛЕМА
на порталису, беле и црвене пл менке, црвене сланкаменке, португизца и ризлинга имам на продају.
Д. Седмаков
у Тителу.
313 3 5

Најбољих штофова
за мушка и дечија одела и иберциере добија се поред других ствари спадајући у мануфактурну струку, а са ценама строго солидним и умереним у
новоотвореној мануфактурној трговини
РАДЕ ПЕТРОВИЋА 296 6-30
код Парожана
у Новом Саду Кошут Лајош (главна) улица бр. 16.
бивши локал Маркуша шеширџије. Поред гостионе Малдакер.
Побринуо сам се за доброг и јефтиног кројача.
На стовариштy имам сав кројачки прибор (Zugehör)

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.